ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ
ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Απόφαση του Δικαστηρίου στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-266/24 P | Επιτροπή κατά Ryanair, C-269/24 P | Koninklijke Luchtvaart Maatschappij κατά Ryanair και C-289/24 P | Société Air France και Air France-KLM κατά Ryanair (Κρατική ενίσχυση Covid-19 - KLM)

Ανακοινωθέν Τύπου αριθ. 157/26

Λουξεμβούργο, 5 Νοεμβρίου 2026

Κρατικές ενισχύσεις στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19: το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου με την οποία ακυρώθηκε η απόφαση της Επιτροπής να εγκρίνει κρατική ενίσχυση ύψους 3,4 δισ. ευρώ που χορήγησαν οι Κάτω Χώρες υπέρ της KLM

Το 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε απόφαση [1] με την οποία ενέκρινε κρατική ενίσχυση ύψους 3,4 δισεκατομμυρίων ευρώ χορηγηθείσα από τις Κάτω Χώρες προς την αεροπορική εταιρία KLM, μέλος του ομίλου Air France-KLM [2]. Η ενίσχυση αυτή, που συνίστατο σε δανειακή κρατική εγγύηση και σε κρατικό δάνειο, αποσκοπούσε στην προσωρινή παροχή, στην KLM, ρευστότητας προς αντιμετώπιση των δυσμενών συνεπειών της πανδημίας της νόσου Covid-19.

Το 2021, κατόπιν προσφυγής της ιρλανδικής αεροπορικής εταιρίας Ryanair, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής [3], με το σκεπτικό ότι η Επιτροπή δεν είχε αιτιολογήσει επαρκώς το συμπέρασμά της ότι η KLM ήταν η αποκλειστική δικαιούχος του επίμαχου μέτρου, εξαιρουμένων των άλλων εταιριών του ομίλου Air France-KLM.

Στις 16 Ιουλίου 2021, η Επιτροπή εξέδωσε νέα απόφαση [4], με την οποία έκρινε ότι η κρατική ενίσχυση ήταν συμβατή με την εσωτερική αγορά. Ειδικότερα, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μοναδικές δικαιούχοι της ενίσχυσης ήταν η KLM και οι θυγατρικές της, αποκλειομένων των λοιπών εταιριών του ομίλου Air France-KLM [5].

Κατόπιν νέας προσφυγής της Ryanair, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε επίσης τη δεύτερη αυτή εγκριτική απόφαση [6]. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή εσφαλμένως θεώρησε ότι η Air France και η εταιρία χαρτοφυλακίου Air France-KLM δεν περιλαμβάνονταν στους δικαιούχους της ενίσχυσης.

Η Επιτροπή (υπόθεση C-266/24 P), η KLM (υπόθεση C-269/24 P) καθώς και η Air France και η εταιρία χαρτοφυλακίου Air France-KLM (υπόθεση C-289/24 P) άσκησαν αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου με αίτημα την αναίρεση της ως άνω τελευταίας απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου.

Με τη σημερινή του απόφαση, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου, απορρίπτει εν μέρει την προσφυγή που άσκησε η Ryanair και αναπέμπει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί των λόγων ακυρώσεως της προσφυγής της Ryanair που δεν εξετάστηκαν πρωτοδίκως [7], κρίνοντας ότι η διαφορά δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση ως προς τους λόγους αυτούς.

Το Δικαστήριο σημειώνει ότι **το Γενικό Δικαστήριο δεν εφάρμοσε εσφαλμένο κριτήριο ή νομικό πλαίσιο στηριζόμενο στην έννοια της «οικονομικής ενότητας» προκειμένου να προσδιορίσει τον δικαιούχο του επίμαχου μέτρου** [8]**.**

Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο αποφαινόμενο ότι η Επιτροπή έσφαλε προδήλως

καθόσον έκρινε ότι η KLM και οι θυγατρικές της ήταν οι μοναδικές δικαιούχοι του επίμαχου μέτρου. **Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο υποκατέστησε με την εκτίμησή του εκείνη της Επιτροπής, χωρίς να αποδεχθεί ότι το συμπέρασμα στο οποίο είχε καταλήξει η Επιτροπή στερούνταν εύλογης βάσης.** Πιο συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο προέβη σε **διαφορετική στάθμιση της σημασίας** που έπρεπε να αποδοθεί σε καθένα από τα στοιχεία που καθιστούν δυνατό να προσδιοριστεί ο δικαιούχος του μέτρου και υιοθέτησε **διαφορετική αντίληψη ως προς τον βαθμό ολοκλήρωσης** που απαιτείται ώστε να θεωρηθεί ότι **ένας όμιλος εταιριών συγκαταλέγεται στους δικαιούχους.**

Σύμφωνα με το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της ανάλυσής του σχετικά με τον δικαιούχο του επίμαχου μέτρου εντός του ομίλου Air France-KLM, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε σε διαπιστώσεις που είναι σε μεγάλο βαθμό ανάλογες με τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η Επιτροπή. Κατ' ουσίαν, το Γενικό Δικαστήριο απλώς επανεξέτασε τους ίδιους παράγοντες και τα ίδια πραγματικά στοιχεία που ελήφθησαν υπόψη από την Επιτροπή, παρεκκλίνοντας εν μέρει, κατά την εκτίμησή τους, από την ανάλυση που περιλήφθηκε στην απόφαση έγκρισης, χωρίς ωστόσο να διατυπώσει επικρίσεις που να καταδεικνύουν τον προδήλως εσφαλμένο χαρακτήρα της συγκεκριμένης ανάλυσης. Ειδικότερα, οι διαπιστώσεις του Γενικού Δικαστηρίου δεν θέτουν υπό αμφισβήτηση σε βαθμό που να καθιστούν μη εύλογες τις εκτιμήσεις της Επιτροπής κατά τις οποίες, παρά τους δεσμούς εντός του ομίλου Air France-KLM, η Air France και η KLM διέθεταν, εκ των πραγμάτων, «μεγάλη οικονομική αυτοτέλεια».

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Το Δικαστήριο μπορεί να επιληφθεί αιτήσεως αναιρέσεως, η οποία περιορίζεται σε νομικά ζητήματα, κατά αποφάσεως ή διατάξεως του Γενικού Δικαστηρίου. Καταρχήν, η άσκηση αναιρέσεως δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα. Εάν η αναίρεση κριθεί παραδεκτή και βάσιμη, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου. Στην περίπτωση που η υπόθεση είναι ώριμη προς εκδίκαση, το Δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί το ίδιο οριστικά επί της διαφοράς. Σε αντίθετη περίπτωση, αναπέμπει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο, το οποίο δεσμεύεται από την απόφαση που εξέδωσε κατ' αναίρεση το Δικαστήριο.

Ανεπίσημο έγγραφο το οποίο προορίζεται για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και δεν δεσμεύει το Δικαστήριο. Τα πραγματικά περιστατικά και το νομικό πλαίσιο παρατίθενται ως είχαν κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα και όπως προκύπτουν από τις δικογραφίες.

Το πλήρες κείμενο και, εφόσον υπάρχει, η σύνοψη της αποφάσεως είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα CURIA από την ημερομηνία δημοσιεύσεως της αποφάσεως.

Επικοινωνία: Χρυσούλα Φραγκιαδάκη ✆ (+352) 4303 2077.

Στιγμιότυπα από τη δημοσίευση της αποφάσεως διατίθενται από το «Curia Web TV» καθώς και από το «European Broadcasting Service» ✆ (+32) 2 2964106.

Ακολουθήστε μας!

[1] Απόφαση C(2020) 4871 final της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 2020, σχετικά με το καθεστώς κρατικών ενισχύσεων SA.57116 (2020/N) που τέθηκε σε εφαρμογή από τις Κάτω Χώρες, κατόπιν της αιφνίδιας εμφάνισης της επιδημίας Covid-19, υπό τη μορφή δανειακής κρατικής εγγύησης και κρατικού δανείου μειωμένης εξασφάλισης (βλ. ανακοινωθέν Τύπου της Επιτροπής). Η απόφαση αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο σειράς μέτρων στήριξης του τομέα των αεροπορικών μεταφορών εγκριθέντων ως απάντηση στην πανδημία της νόσου Covid-19 υπέρ, μεταξύ άλλων, των εταιριών του ομίλου Air France-KLM.

[2] Ο όμιλος αυτός, με επικεφαλής την εταιρία χαρτοφυλακίου Air France-KLM, περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την Air France, την Air France-KLM International Mobility, την Blueteam V, την BigBlank, την Air France-KLM Finance και την Transavia Company. Η Γαλλία και οι Κάτω Χώρες κατέχουν αντιστοίχως το 14,3 % και το 14 % του κεφαλαίου της εταιρίας χαρτοφυλακίου Air France-KLM.

[3] Απόφαση της 19ης Μαΐου 2021, Ryanair κατά Επιτροπής (KLM - Covid-19), T-643/20 (βλ. ανακοινωθέν Τύπου αριθ. 84/21).

[4] Απόφαση C(2021) 5437 final της Επιτροπής, της 16ης Ιουλίου 2021, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.57116 (2020/N) – Κάτω Χώρες – Covid-19: Εγγύηση του Δημοσίου και κρατικό δάνειο υπέρ της KLM.

[5] Η Air France και η εταιρία χαρτοφυλακίου Air France-KLM είχαν λάβει επίσης ενισχύσεις που είχαν χορηγηθεί από τη Γαλλία και εγκριθεί από την Επιτροπή. Συγκεκριμένα, με απόφαση της 4ης Μαΐου 2020, η οποία διορθώθηκε εσχάτως με απόφαση της 26ης Ιουλίου 2021, η Επιτροπή είχε εγκρίνει ενίσχυση ύψους 7 δισεκατομμυρίων ευρώ υπέρ της Air France που συνίστατο σε κρατική εγγύηση επί τραπεζικού δανείου ύψους 4 δισεκατομμυρίων ευρώ και σε μετοχικό δάνειο ύψους έως 3 δισεκατομμυρίων ευρώ. Η Επιτροπή έκρινε ότι η Air France και οι θυγατρικές της ήταν οι μόνες δικαιούχοι,

αποκλειομένων, ιδίως, της μητρικής εταιρίας Air France-KLM και των λοιπών θυγατρικών της, καθώς και της KLM και των εταιριών που βρίσκονταν υπό τον δικό της έλεγχο (βλ. ανακοινωθέν Τύπου της Επιτροπής). Σχεδόν ένα χρόνο αργότερα, με απόφαση της 5ης Απριλίου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε επίσης ατομική ενίσχυση ύψους 4 δισεκατομμυρίων ευρώ που αποσκοπούσε στην ανακεφαλαιοποίηση της Air France και της μητρικής εταιρίας Air France-KLM. Η Επιτροπή συμπέρανε ότι η ενίσχυση αυτή ωφελούσε την Air France και τις θυγατρικές της, καθώς και τη μητρική εταιρία και τις θυγατρικές τις οποίες αυτή έλεγχε, αποκλειομένων της KLM και των θυγατρικών της (voir ανακοινωθέν Τύπου της Επιτροπής). Με δύο αποφάσεις της 20ής Δεκεμβρίου 2023, Ryanair και Malta Air κατά Επιτροπής (Air France - Covid-19), T-216/21, και Ryanair και Malta Air κατά Επιτροπής (Air France-KLM και Air France - Covid-19), T-494/21, το Γενικό Δικαστήριο έκανε δεκτές τις προσφυγές της Ryanair και της Malta Air και ακύρωσε τις αποφάσεις της Επιτροπής (βλ. ανακοινωθέν Τύπου αριθ. 198/23). Κατά της απόφασης T-216/21 ασκήθηκαν δύο αιτήσεις αναιρέσεως: υποθέσεις C-166/24 P Επιτροπή κατά Ryanair και Malta Air, και C-192/24 P Air France-KLM και Société Air France κατά Ryanair και Malta Air· κατά της απόφασης T-494/21 ασκήθηκαν επίσης δύο αιτήσεις αναιρέσεως: υποθέσεις C-193/24 P Air France-KLM και Société Air France κατά Ryanair και Malta Air, και C-167/24 P Επιτροπή κατά Ryanair και Malta Air. Οι τέσσερις αιτήσεις αναιρέσεως είναι εκκρεμείς.

[6] Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 7ης Φεβρουαρίου 2024, Ryanair κατά Επιτροπής (KLM II - Covid-19), T-146/22 (βλ. επίσης ανακοινωθέν Τύπου αριθ. 25/24). Μετά από την απόφαση αυτή και την απόφαση T-261/21, η Επιτροπή εξέδωσε, στις 10 Ιουλίου 2024, νέα απόφαση με την οποία ενέκρινε τις εν λόγω γαλλικές και ολλανδικές ενισχύσεις (βλ. ανακοινωθέν Τύπου της Επιτροπής). Κατά της απόφασης αυτής ασκήθηκε προσφυγή ακυρώσεως από τη Ryanair και τη Malta Air (εκκρεμής υπόθεση T-250/25).

[7] Οι λόγοι ακυρώσεως αντλούνται, αντιστοίχως, από παραβίαση των αρχών της απαγόρευσης των διακρίσεων, της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της ελευθερίας εγκατάστασης· από εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 107, παράγραφος 3, στοιχείο β΄, ΣΛΕΕ (κατά το οποίο μπορούν να θεωρηθούν ως συμβατές με την εσωτερική αγορά, μεταξύ άλλων, οι ενισχύσεις που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση σοβαρής διατάραξης της οικονομίας ενός κράτους μέλους)· από προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων της Ryanair και από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως. Οι λόγοι αυτοί προϋποθέτουν τη διενέργεια εκτιμήσεων ως προς τα πραγματικά περιστατικά για τις οποίες το Δικαστήριο δεν διαθέτει το σύνολο των απαραίτητων στοιχείων.

[8] Ειδικότερα, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, όταν πρόκειται για πλείονες νομικά αυτοτελείς οντότητες, όπως τα μέλη ενός ομίλου εταιριών, οι οντότητες αυτές μπορούν, ενδεχομένως, να θεωρηθούν ότι αποτελούν οικονομική ενότητα και, ως εκ τούτου, μία και μόνη επιχείρηση για τους σκοπούς της εφαρμογής δικαίου περί κρατικών ενισχύσεων. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο ορθώς επισήμανε ότι το ζήτημα αν υφίσταται οικονομική ενότητα μεταξύ πλειόνων νομικώς διακριτών οντοτήτων τίθεται ιδίως όταν πρόκειται για τον προσδιορισμό του δικαιούχου μιας τέτοιας ενίσχυσης.